

**ТРЕНІНГОВИЙ ЦЕНТР
ПРОКУРОРІВ УКРАЇНИ**

УЗАГАЛЬНЕННЯ

**практики Верховного Суду
з питань кваліфікації кримінальних правопорушень,
вчинених у співучасті**

Перед Вами Узагальнення практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду, підготовлене прокурором відділу організації процесуального керівництва досудовим розслідуванням та підтримання публічного обвинувачення в обласних прокуратурах у кримінальних провадженнях щодо організованої злочинності управління нагляду за додержанням законів у сфері протидії організованій злочинності Департаменту нагляду за додержанням законів органами, які ведуть боротьбу з організованою злочинністю та захисту інвестицій Офісу Генерального прокурора Тализіною Я.О. у рамках тренінгу «Процесуальне керівництво досудовим розслідуванням у кримінальних провадженнях за фактами вчинення злочинів організованою групою або злочинною організацією», що проводиться у Тренінговому центрі прокурорів України.

В Узагальненні зібрано актуальні правові висновки суду касаційної інстанції щодо:

- моменту утворення (створення) організованої групи;*
- обов'язкових характеристик організованої групи – стійкості, згуртованості, стабільності, об'єднаності спільним планом, відомим усім співучасникам;*
- різниці між поняттями участі у злочині та участі у злочинній діяльності;*
- різних форм співучасті (ролей) та кваліфікації дій за ст. 27 КК України, функцій співучасника залежно від виконуваної ролі;*
- співвиконавства без розподілу ролей;*
- особливостей розгляду окремого кримінального провадження відносно підбурювача.*

ЗМІСТ

Момент утворення організованої групи, характеристика стійкості _____	4
Характеристики згуртованості та стабільності організованої групи, період утворення (створення) групи _____	5
Домовленість про спільне вчинення злочину, об'єднаність спільним планом, відомим усім співучасникам _____	6
Співучасть у злочині VS співучасть злочинній діяльності (різниця понять) _____	7
Форми співучасті та додаткова кваліфікації дій за ст. 28 КК України _____	8
Форми співучасті та додаткова кваліфікація за ст. 27 КК _____	13
Функції організатора організованої групи _____	15
Підбурювач _____	16
Попередня змова групи осіб, узгодженість дій; співвиконавство _____	17
Співвиконавець та його відповідальність; посилання на ст. 29 КК _____	19
Співвиконавство без розподілу ролей _____	20
Особливості окремого розгляд провадження відносно пособника _____	21

#момент утворення організованої групи
#стійкість організованої групи

*постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС
від 17.12.2019 у справі № 336/93/18
(провадження № 51-4045 ск 19)*

Відповідно до ч. 3 ст. 28 КК злочин визнається вчиненим організованою групою, якщо в його готуванні або вчиненні брали участь декілька осіб (три і більше), які попередньо зорганізувалися у стійке об'єднання для вчинення цього та іншого (інших) злочинів, об'єднаних єдиним планом з розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану, відомого всім учасникам групи. **Таку групу слід вважати утвореною з моменту досягнення її учасниками домовленості про вчинення першого злочину за наявності планів щодо подальшої спільної злочинної діяльності.**

При цьому, **стійкість такої групи полягає в їх здатності забезпечити стабільність і безпеку свого функціонування, тобто ефективно протидіяти факторам, що можуть їх дезорганізувати. На здатність об'єднання протидіяти дезорганізуючим факторам указують стабільний склад, тісні стосунки між його учасниками, їх централізоване підпорядкування, єдині для всіх правила поведінки, а також наявність плану злочинної діяльності та чіткий розподіл функцій учасників щодо його досягнення тощо.**

#згуртованість організованої групи
#стабільність організованої групи
#період утворення (створення) групи

*постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС
від 14.11.2018 у справі № 484/1134/16-к
(провадження № 51-989 км 18)*

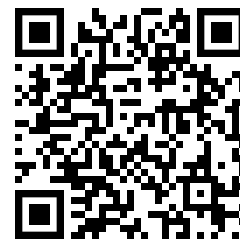
Визначальною рисою організованої групи є стійкість такого об'єднання. *Групу можна визнати стійкою лише за умови, якщо вона є стабільною та згуртованою. Згуртованість групи проявляється у наявності постійних міцних внутрішніх зв'язків між учасниками групи, їх правил поведінки, організатора, чіткого визначення ролі кожного учасника, високого рівня узгодженості дій учасників, єдиного плану, в якому передбачено розподіл функцій учасників групи і який доведено до їх відома. Стабільність групи виявляється у системності та детальній організації функціонування групи, здатності до заміни учасників, прикритті своєї діяльності, як своїми силами, так і за допомогою сторонніх осіб, наявності для функціонування групи фінансових та інших матеріальних засобів.*

Так, організована група, на відміну від групи з попередньою змовою (без попередньої змови), *утворюється не одномоментно, а впродовж тривалого часу.*

Утворення (створення) організованої групи слід розуміти як сукупність дій з організації (формування, заснування) стійкого злочинного об'єднання для зайняття злочинною діяльністю. Зазначені дії за своїм змістом близькі до дій з організації до злочину і включають підшукування співучасників, об'єднання їхніх зусиль, детальний розподіл між ними обов'язків, складання плану, визначення способів його виконання. Проте основною метою організатора такої групи є утворення стійкого об'єднання осіб для зайняття злочинною діяльністю, забезпечення взаємозв'язку між діями всіх учасників останнього, упорядкування взаємодії його структурних зв'язків.

При цьому слід зауважити, що при кваліфікації злочину, вчиненого організованою групою, на перше місце виходить не індивідуальна роль кожного учасника у посяганні, характер виконуваних ним дій, а сама участь у групі особи, яка вчиняє злочин. Тому кожний учасник організованої групи несе відповідальність за всі злочини, вчинені такою групою, а відтак кожному її учаснику за будь-якої форми його участі інкримінується спільний злочинний результат, якого група досягла.

#домовленість про спільне вчинення злочину
#об'єднаність спільним планом,
відомим усім співучасникам
постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС
від 05.02.2025 у справі № 127/19722/17
(провадження № 51-5043км20)

Співучастю у кримінальному правопорушенні є умисна спільна участь декількох суб'єктів злочину у вчиненні умисного кримінального правопорушення (ст. 26 КК). Кримінальне правопорушення визнається вчиненим за попередньою змовою групою осіб, якщо його спільно вчинили декілька осіб (дві або більше), які заздалегідь, тобто до початку кримінального правопорушення, домовилися про спільне його вчинення (ч. 2 ст. 28). Водночас під час вчинення кримінального правопорушення кожен зі співучасників може вчиняти різні дії (подолання опору потерпілого, заподіяння тілесних ушкоджень, заволодіння майном), спрямовані на досягнення єдиної мети.

Домовленістю групи осіб про спільне вчинення кримінального правопорушення є узгодження об'єкта правопорушення, місця, часу, способу вчинення та змісту виконуваних функцій, яке може відбутися в будь-якій формі – усній, письмовій, за допомогою конклюдентних дій, що висловлені не у формі усної чи письмової пропозиції, а безпосередньо через поведінку, з якої можна зробити висновок про такий намір.

#співучасть у злочині VS співучасть у злочинній діяльності

*ухвала колегії суддів Другої судової палати ККС ВС
від 13.06.2018 у справі № 2602/246/2012
(провадження № 51 4154 км 18)*

Згідно зі ст. 28 ч. 3 КК України злочин визнається вчиненим організованою групою, якщо в його готуванні або вчиненні брали участь декілька осіб (три і більше), які попередньо зорганізувалися у стійке об'єднання для вчинення цього та іншого (інших) злочинів, об'єднаних єдиним планом з розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану, відомого всім учасникам групи.

Утворення (створення) організованої групи чи злочинної організації слід розуміти як сукупність дій з організації (формування, заснування) стійкого злочинного об'єднання для зайняття злочинною діяльністю. Зазначені дії за своїм змістом близькі до дій з організації злочину і включають підшукування співучасників, об'єднання їхніх зусиль, детальний розподіл між ними обов'язків, складання плану, визначення способів його виконання. Проте основною метою організатора такої групи (організації) є утворення стійкого об'єднання осіб для зайняття злочинною діяльністю, забезпечення взаємозв'язку між діями всіх учасників останнього, упорядкування взаємодії його структурних частин.

Організована група, на відміну від групи з попередньою змовою (без попередньої змови), утворюється не одномоментно, а впродовж тривалого часу.

Належить урахувати, що **співучасть у злочині не є тотожним поняттям співучасті в злочинній діяльності**, оскільки співучасть у злочині полягає у взаємодії співучасників, спрямованій лише на забезпечення злочинного результату, співучасть же у злочинній діяльності передбачає забезпечення не тільки злочинного результату, але й збереження самого об'єднання на майбутнє (як цілісного суб'єкта злочинної діяльності).

**#форми співучасті та
додаткова кваліфікація дій за ст. 28 КК
#приєднання до організованої групи**

*постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС
від 21.10.2025 у справі № 459/176/23
(провадження № 51-1313км25)*

Щодо кримінально-правової кваліфікації вчиненого діяння

Сторона захисту не погоджується з тим, що засуджені діяли як організована група, вважає неправильним посилення на таку кваліфікуючу ознаку ч. 2 ст. 203-2 як вчинення відповідних діянь групою осіб за попередньою змовою, вважає, що може йтися лише про інкримінування засудженим кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 203-2 КК, без вчинення його групою осіб за попередньою змовою або в складі організованої групи.

Передусім Суд зазначає, що **покликатися у формулі кваліфікації на форму співучасті, а саме на ст. 28 КК не потрібно** і про це вже зазначалося у постанові від 10 грудня 2024 року у справі справа № 163/2670/21.

Суд вже наголошував, що **у формулі кримінально-правової кваліфікації вказуються, окрім інкримінованої особи статті Особливої частини кримінального закону, статті Загальної частини кримінального закону лише у випадках зазначення стадії вчинення кримінального правопорушення (готування або замах) або ж для вказівки на роль особи, крім ролі виконавця (організатор, підбурювач або пособник). Вказівка у формулі кримінально-правової кваліфікації на інші статті Загальної частини кримінального закону (у тому числі на форму співучасті) є зайвою.**

У цьому провадженні засудженим інкриміновано вчинення злочину у складі організованої групи і такі дії у формулі кваліфікації відображені, в тому числі, з посиланням на ч. 3 ст. 28 КК. Однак, як вказано у попередньому абзаці, на форму співучасті у формулі кваліфікації покликатися не потрібно. Натомість **якщо сторона обвинувачення вважає, що відповідне кримінально-каране діяння вчинене у співучасті, то вона може це врахувати, інкримінувавши особі кваліфікуючу ознаку, що стосується форми співучасті, якщо вона передбачена у статті Особливої частини кримінального закону.**

У такому разі якщо кваліфікуюча ознака за відповідною формою співучасті не передбачена законодавцем, слід покликатися на найбільш наближену форму співучасті. Тобто якщо сторона обвинувачення вважає, що кримінальне правопорушення вчинено організованою групою осіб, однак серед кваліфікуючих ознак законодавцем передбачено менш згуртовану форму співучасті - «за попередньою змовою групою осіб», то саме вона й інкримінується особі.

У цьому провадженні сторона обвинувачення так і зробила, вмінивши засудженим ч. 2 ст. 203-1 КК за кваліфікуючою ознакою групи осіб за попередньою змовою, оскільки вчинення таких діянь організованою групою не передбачено законодавцем як самостійна кваліфікуюча ознака.

Додаткове покликання на ч. 3 ст. 28 КК хоча й є зайвим, однак жодним чином не впливає на долю засуджених у цьому провадженні.

Також суд звертає увагу на те, що про таку форму співучасті як вчинення злочину організованою групою, може йтися не лише тоді, коли всі учасники такої групи були в її складі з самого початку функціонування групи. Вочевидь нові учасники можуть приєднувати до організованої групи й пізніше. Вони можуть не мати жодного стосунку до витоків створення такої групи. Оцінюючи наявність організованої групи важливим є не факт залучення до неї з самого початку функціонування, а факт оцінки наявності тих ознак у групі, на які вказав законодавець у ч. 3 ст. 28 КК.

Зі змісту матеріалів у цьому провадженні вбачається, що засуджені чітко розуміли, які саме дії їм інкриміновано. Тобто всі засуджені усвідомлювали, що їм інкримінується саме організація та проведення азартних ігор без відповідної ліцензії в складі організованої групи.

Суд звертає увагу на те, що у ситуації, яка має місце у цьому провадженні, судами було визнано доведеним, що засуджені організували та здійснювали діяльність підпільного грального закладу, розташованого за адресою: Львівська область, АДРЕСА_5. До того ж їхні дії, до припинення такої незаконної діяльності працівниками поліції, були довготривалими та успішними. *Кожен із учасників чітко усвідомлював свою роль у забезпеченні функціонування групи, а ті факти, що група успішно діяла протягом тривалого періоду часу, додатково вказує на узгодженість дій учасників, їхню внутрішню стійкість та згуртованість.*

Версія сторони захисту про те, що усіх засуджених на роботу прийняв чоловік на ім'я ОСОБА_15 з «Києва», який фактично організував ігровий заклад, а вони всі були найманими працівниками закладу і кожен виконував свою роботу (технічне обслуговування комп'ютерів, завгоспа, адміністратор), не знайшла свого підтвердження як в ході судових розглядів у судах першої та апеляційної інстанцій, так і під час касаційної перевірки матеріалів кримінального провадження.

Всі учасники групи добре усвідомлювали, що саме їхніми діями забезпечується організація і діяльність грального бізнесу, а версія сторони захисту щодо існування і діяльності особи на ім'я ОСОБА_15 спростовується матеріалами провадження і доказами, на які покликаються суди.

Як вбачається із судових рішень судів попередніх інстанцій та досліджених ними матеріалів кримінального провадження, суди дійшли обґрунтованого висновку про те, що в ході проведення НС(Р)Д здобуто підтверджуючу інформацію про вчинення ОСОБА_10 та ОСОБА_12 кримінального правопорушення, пов'язаного з організацією та наданням послуг у сфері грального бізнесу, а ОСОБА_11 та ОСОБА_13 вчинення кримінального правопорушення, пов'язаного з наданням послуг у сфері грального бізнесу.

Із досліджених судами попередніх інстанцій протоколів за результатами проведення НС(Р)Д, а саме зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, встановлено систематичне спілкування між усіма

засудженими, пов'язане з організацією діяльності підпільного грального закладу. При цьому зі змісту розмов між ОСОБА_10 та ОСОБА_14 вбачається, що ОСОБА_10 разом із іншою особою на ім'я ОСОБА_15 виступали організаторами та «директорами» цього підпільного грального закладу. Про це неодноразово наголошував в розмовах із ОСОБА_14 сам ОСОБА_10.

Також із проаналізованого судами попередніх інстанцій змісту телефонних розмов між ОСОБА_14 та ОСОБА_10, останній віддалено контролював діяльність підпільного закладу, здійснював поповнення гральних рахунків «юнітами» для забезпечення грального процесу відвідувачами, фіксував та контролював надходження грошових коштів до каси очолюваного ним підпільного грального закладу, надавав вказівки ОСОБА_14 щодо здійснення розрахунків з клієнтами (гравцями), вирішував інші організаційні питання, які виникали під час діяльності «закладу», про які йому звітувала ОСОБА_14.

Крім того, в ході припинення працівниками поліції незаконної діяльності підпільного грального закладу, а саме під час проведення співробітниками поліції обшуку в приміщенні цього «закладу», ОСОБА_10 проводив детальний інструктаж ОСОБА_14 щодо подальших її дій, обговорював способи приховання їхньої злочинної діяльності (видалення акаунтів, знищення всіх записів щодо обліку грошових надходжень, «чистка» телефонів) для унеможливлення виявлення слідів такої діяльності працівниками поліції, озвучив ОСОБА_14 версію про те, що всі вони були найманими працівниками у цьому «закладі» та не були обізнані про нелегальну діяльність «закладу», а також надав вказівку ОСОБА_14 довести вказану версію до інших учасників групи (ОСОБА_13 та ОСОБА_11).

В свою чергу ОСОБА_14, відповідно до відведеної їй ролі, крім виконання функцій адміністратора-касира в підпільному гральному закладі (отримання від відвідувачів оплати та надання їм послуг доступу до азартних ігор он-лайн) здійснювала організаційно-розпорядчі функції безпосередньо в самому «закладі», а саме після отримання вказівок і розпоряджень від ОСОБА_10 доводила їх до ОСОБА_13 та ОСОБА_11, контролювала виходи на зміни останніх з метою здійснення безперебійної роботи «закладу», документувала облік грошових коштів, які використовувалися гравцями як ставки під час гри, тримала зв'язок із орендатором приміщення, в якому здійснював свою незаконну діяльність «заклад».

Водночас ОСОБА_13 та ОСОБА_11 виконували роль адміністраторів-касирів та операторів гральних закладів у сфері надання послуг доступу та участі до азартних ігор, працювали відповідно до встановленого графіку виходу на роботу, забезпечували гравцям доступ до приміщення, в якому було встановлене гральне обладнання, діяли конспіративно, надавала доступ до участі в азартних іграх лише «перевіреною гравцям», котрі будуть зберігати інформацію про діяльність закладу у таємниці, забезпечували безпосередній доступ до азартних ігор з використанням спеціального грального обладнання, отримували грошові кошти у вигляді ставок та виплачували винагороду готівкою,

здійснювали облік доходів та витрат закладу, отримували борги за попередніми іграми, слідували за дотриманням гравцями правил гри та надавали допомогу у її проведенні при необхідності, погоджували вихід на робочі зміни з організатором, звітували перед організатором закладу за проведену роботу, підтримувала чистоту у гральному закладі.

При цьому, із проаналізованих судами попередніх інстанцій телефонних розмов між усіма засудженими, які зафіксовані в протоколах НС(Р)Д вбачається, що ОСОБА_10, ОСОБА_12, ОСОБА_13 та ОСОБА_11 спілкувалися між собою на теми, пов'язані із діяльністю «закладу», вільно, будучи обізнаними із усіма нюансами діяльності цього «закладу», що дає підстави стверджувати про значний досвід усіх засуджених у цій сфері та спростовує твердження сторони захисту про те, що останні почали працювати в «закладі» не від початку його створення, а незадовго до припинення його роботи працівниками поліції.

В ході касаційної перевірки матеріалів кримінального провадження також встановлено й те, що саме ОСОБА_10 та ОСОБА_12 як організатор та пособник організатора підпільного грального закладу займалися питанням щодо підшукування та оренди приміщення для «закладу», що підтверджується як показаннями свідка ОСОБА_17 в суді першої інстанції, відповідно до яких свідок здала в оренду приміщення за адресою: АДРЕСА_5, ОСОБА_12 та при цьому був присутній ОСОБА_10, так і відомостями, зазначеними у протоколах НС(Р)Д, а саме зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, в яких зафіксовано телефонні розмови між ОСОБА_10 та ОСОБА_12, в ході яких останні обговорювали можливість закриття підпільного грального закладу за адресою: АДРЕСА_5, та необхідність пошуку іншого приміщення з метою його оренди для відкриття нового грального закладу. Крім того, з аналізу вказаних телефонних розмов також вбачається, що ОСОБА_12 постійно перебувала на зв'язку із орендодавцем приміщення, забезпечувала останній безперешкодний доступ до цього приміщення з метою перевірки та фіксування показників лічильників.

Попри твердження сторони захисту, під час перевірки матеріалів кримінального провадження встановлено, що допит свідка ОСОБА_17 проведено з дотриманням положень ст. 352 КПК, оскільки показання ця особа надавала під присягою, будучи попередженою про кримінальну відповідальність за надання завідомо неправдивих показань. Підстав вважати показання цього свідка неправдивими у судів попередніх інстанцій не було, а тому як місцевий, так і апеляційний суди обґрунтовано визнали показання цього свідка послідовними й такими, що не містять істотних суперечностей та узгоджуються з іншими доказами.

Факт здійснення діяльності з організації та проведення незаконного грального бізнесу організованою групою судами попередніх інстанцій встановлено на підставі показань свідка ОСОБА_16, відомостей, що містяться у протоколах обшуку, оглядів предметів, про результати проведення НС(Р)Д -

візуального спостереження за місцем, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, проведення контролю за вчиненням злочину, тимчасового доступу до речей та документів, висновків експертів.

Суди попередніх інстанцій в ході судового розгляду встановили, що ОСОБА_10, ОСОБА_12, ОСОБА_13 та ОСОБА_11 вчинили всі дії в межах відведених їм ролей в складі стійкого об'єднання осіб для зайняття злочинною діяльністю, а тому їх дії правильно кваліфіковано як здійснення діяльності з організації або проведення азартних ігор без ліцензії на провадження відповідного виду діяльності з організації та проведення азартних ігор, що видається відповідно до закону, у складі організованої групи.

Колегія суддів погоджується із такою кваліфікацією вчиненого та наголошує, що ***за відсутності у диспозиції ч. 2 ст. 203-2 КК такої кваліфікуючої ознаки як вчинення злочину у складі організованої групи, дії засуджених підлягають кваліфікації за найбільш наближеною до неї кваліфікуючою ознакою як вчинення злочину за попередньою змовою групою осіб, яка знайшла своє відображення у ч. 2 цієї статті КК.***

Висновок місцевого суду, з яким погодився суд апеляційної інстанції, щодо доведеності винуватості ОСОБА_10, ОСОБА_12, ОСОБА_13 та ОСОБА_11 у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 203-2 КК, у складі організованої групи зроблено з додержанням вимог ст. 23 КПК на підставі об'єктивного з'ясування усіх обставин, які підтверджено доказами, дослідженими та перевіреними під час судового розгляду й оціненими відповідно до вимог ст. 94 КПК.

#форми співучасті та додаткова кваліфікація за ст. 27 КК

*постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС
від 10.12.2024 у справі № 163/2670/21
(провадження № 51-300км23)*

Щодо кримінально-правової кваліфікації вчиненого діяння

Сторона захисту не погоджується із кримінально-правовою оцінкою вчиненого як замаху на замовне вбивство через відсутність в діях ОСОБА_7 умислу на вбивство ОСОБА_9, а також вважає, що дії засудженої мають ознаки готування до злочину, а не замаху на злочин.

Передусім Суд зазначає, що у цьому провадженні засудженій **інкриміновано організацію замаху на умисне вбивство і такі дії у формулі кваліфікації відображаються, по-перше, із посиланням на ч. 3 ст. 27 КК, в якій йдеться про такий вид співучасника як організатор кримінального правопорушення**, по-друге, з посиланням на стадію вчиненого посягання (закінчений замах - ч. 2 ст. 15 КК), оскільки виконавець не вчинив закінченого посягання; по-третє, із посиланням на конкретний інкримінований особі злочин, у даному випадку - п. 11 ч. 2 ст. 115 КК.

Суд наголошує, що **у формулі кримінально-правової кваліфікації вказуються, окрім інкримінованої особі статті Особливої частини кримінального закону, статті Загальної частини кримінального закону лише у випадках зазначення стадії вчинення кримінального правопорушення (готування або замах) або ж для вказівки на роль особи, крім ролі виконавця (організатор, підбурювач або пособник). Вказівка на інші статті Загальної частини кримінального закону у формулі кримінально-правової кваліфікації є зайвою.**

Зі змісту матеріалів у цьому провадженні вбачається, що засуджена чітко розуміла, які саме дії їй інкриміновано. Тому Суд вважає, що всі учасники кримінального провадження усвідомлювали те, що **особі інкримінується саме організація замаху на умисне вбивство на замовлення.**

Суд звертає увагу на те, що у ситуації, яка має місце у цьому провадженні, **засуджена намагалася організувати закінчене вбивство і саме для цього залучила потенційного виконавця.** До того ж її дії були успішними. Тай подальше спілкування із виконавцем злочину, на думку засудженої, було успішним, а тому вона продовжувала комунікацію щодо реалізації плану на умисне вбивство. Вочевидь, засуджена не усвідомлювала того факту, що виконавець у цьому провадженні повідомив правоохоронні органи про злочин, вчинення якого планується. Тож **такі дії суттєво відрізняються від випадків кримінально-правової оцінки невдалого підшукування особою потенційних співучасників.**

Застосування кримінально-процесуального прийому розслідування злочинів у вигляді імітування вчинення злочину потрібно оцінювати з урахуванням сприйняття особи, щодо якої він застосований. Вочевидь, особа

вважає, що має місце реальне вчинення суспільно небезпечного діяння, однак помиляється, оскільки вчинення злочину імітується правоохоронними органами з метою викриття організатора чи інших осіб.

У цьому провадженні виконавець умисного вбивства, який був підшуканий організатором цього злочину, а далі повідомив правоохоронні органи про злочин, вчинення якого планується, не вчинив закінченого вбивства, оскільки мало місце імітування вчинення цього злочину.

Суд наголошує, що як і в кожному іншому провадженні, виходить із інкримінованих особі дій стороною обвинувачення і оцінює вчинене саме у межах висунутого обвинувачення.

Суди попередніх інстанцій в ході судового розгляду встановили, що ОСОБА_7 вчинила усі дії, які вважала необхідними для організації умисного вбивства на замовлення, а злочин не було закінчено лише з причин, які не залежали від її волі, а тому її дії правильно кваліфіковані як замах на злочин, а не готування до злочину, як про це стверджує захисник.

Колегія суддів погоджується із такою кваліфікацією вчиненого і додатково звертає увагу на те, що факт оплати за організований злочин в розстрочку жодним чином не впливає на визначення стадії вчиненого кримінального правопорушення.

Висновок місцевого суду, з яким погодився суд апеляційної інстанції, щодо доведеності винуватості ОСОБА_7 у вчиненні злочину, передбаченого ч. 3 ст. 27, ч. 2 ст. 15, п. 11 ч. 2 ст. 115 КК, зроблено з додержанням вимог ст. 23 КПК на підставі об'єктивного з'ясування усіх обставин, які підтверджено доказами, дослідженими та перевіренними під час судового розгляду й оціненими відповідно до вимог ст. 94 КПК.

Як наслідок, доводи касаційної скарги про неправильне застосування судами норм кримінального закону у частині кваліфікації дій засудженої ОСОБА_7 колегія суддів відхиляє. У цьому кримінальному провадженні дії останньої правильно кваліфіковано за ч. 3 ст. 27, ч. 2 ст. 15, п. 11 ч. 2 ст. 115 КК як організація замаху на умисне вбивство на замовлення.

#функції організатора організованої групи

*постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС
від 10.06.2024 у справі № 727/5573/20
(провадження № 51-2355км23)*

Що стосується доводів захисника ОСОБА_6 про безпідставність визнання доведеним того, що ОСОБА_9, ОСОБА_11 та ОСОБА_10 вчинили інкриміновані діяння у складі організованої групи, то вони належним чином перевірені та обґрунтовано спростовані судом апеляційної інстанції.

Так, Чернівецький апеляційний суд дійшов висновку про **доведеність стійкості цієї групи, тобто вона організувалася та діяла у сфері незаконного обігу наркотичних засобів у сталому складі протягом тривалого часу, а саме з листопада 2019 року до травня 2020 року, і складалася з трьох осіб (ОСОБА_9, ОСОБА_10 та ОСОБА_11), кожен з яких мав чітко визначені функції для досягнення єдиного результату, спрямованого на збут наркотичних засобів, який був відомий усім учасникам.**

За матеріалами НСРД, зміст яких детально наведено в рішенні суду апеляційної інстанції, **ОСОБА_9, як організатор групи, визначив роль кожного з учасників у цій групі, замовляв наркотичні засоби, надавав вказівки та контролював роботу учасників групи, а саме ОСОБА_10 та ОСОБА_11, які чітко виконували його вказівки та здійснювали кожен свої функції відповідно до визначеного розподілу; контролював роботу інтернет-магазину, який вів разом із ОСОБА_10, а остання у свою чергу узгоджувала ціни на продаж наркотичних засобів, розпоряджався коштами, які розподілялися між учасниками організованої групи. Суд також урахував факти конспірації засудженими своєї діяльності, вжиття заходів щодо унеможливлення їх викриття.**

З урахуванням зазначеного доводи касаційної скарги про те, що суди належним чином не обґрунтували висновки у цій частині є безпідставними.

#підбурювач

*постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС
від 12.09.2022 у справі № 161/14431/20
(провадження № 51-596км22)*

Крім того, Верховний Суд у цій частині також зазначає про те, що відповідно до ч. 4 ст. 27 КК підбурювачем є особа, яка умовлянням, підкупом, погрозою, примусом або іншим чином схилила іншого співучасника до вчинення кримінального правопорушення.

У разі кваліфікації дій особи як підбурювання на вчинення злочину суди мають на підставі дослідження всієї сукупності доказів та оцінки всіх доречних фактичних обставин кримінального провадження зробити належним чином мотивований висновок щодо того, чи були **дії обвинуваченого за своїм характером об'єктивно спрямовані саме на збудження в іншій особі бажання або на зміцнення рішучості й наміру вчинити злочин. Із суб'єктивної сторони підбурювач повинен усвідомлювати, що саме його дії мають схилити до вчинення злочину особу, яка до цього або не мала наміру його вчинити, або крім висловлення наміру не мала рішучості його реалізувати.**

Зазначене узгоджується з позицією, наведеною в постановах Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 18 січня 2021 року (справа №138/3717/16-к, касаційне провадження № 51-3194км19) та від 16 лютого 2022 року (справа № 161/5626/20, касаційне провадження № 51-5991км20).

**#попередня змова групи осіб, узгодженість дій
#співвиконавство**

*постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС
від 10.11.2025 у справі № 278/2203/15-к
(провадження № 51-2174км25)*

Так, апеляційний суд критично поставився до тверджень сторони захисту про непричетність обвинуваченого ОСОБА_7 до вчинення інкримінованих йому злочинів, необізнаності його про злочинні наміри ОСОБА_12 на заволодіння автомобілем потерпілого чи іншим його майном та відсутність попередньої домовленості між ОСОБА_7 та ОСОБА_12 про спільне вчинення кримінальних правопорушень.

Мотивуючи такі свої висновки, цей суд зауважив, що із встановлених місцевим судом фактичних обставин кримінального провадження вбачається, що дії обвинуваченого ОСОБА_7 із іншою особою були умисними, мали узгоджений характер, ретельно спланованими, а тому правильно кваліфіковані районним судом за ч. 2 ст. 186, ч. 2 ст. 289 КК України, серед інших кваліфікуючих ознак, за такою кваліфікуючою ознакою як за попередньою змовою групою осіб, оскільки наявність цієї ознаки беззаперечно встановлена зібраними по справі доказами, яким надана обґрунтована юридична оцінка і апеляційні доводи сторони захисту вказані висновки суду не спростовують.

Відповідно до ч. 2 статті 28 КК України кримінальне правопорушення визнається вчиненим за попередньою змовою групою осіб, якщо його спільно вчинили декілька осіб (дві або більше), які заздалегідь, тобто до початку злочину, домовились про спільне його вчинення.

Згідно зі сталою практикою Верховного Суду вчинення злочину за попередньою змовою групою осіб характеризується тим, що між особами ще до початку злочину відбулася змова про спільне його вчинення. Форма змови може бути: вербальна (словесна), усна чи письмова або у формі конклюдентних дій, та для наявності співучасті значення не має. Змова про вчинення злочину може відбутися задовго до вчинення злочину чи прямо перед його вчиненням. Головною рисою спільної дії (бездіяльності) співучасників є те, що дії (бездіяльність) кожного з них є складовою частиною загальної діяльності з вчинення злочину. Вони діють разом, роблячи свій внесок у вчинення злочину. Дії (бездіяльність) кожного із учасників за конкретних обставин є необхідною умовою для вчинення злочинних дій (бездіяльності) іншим співучасником та настання спільного злочинного результату.

У контексті конкретних фактичних обставин справи цього провадження, апеляційний суд дійшов переконання про попередню узгодженість у діях ОСОБА_7 та іншої особи та обґрунтував свої висновки в цій частині, зокрема тим, що їхніми узгодженими одночасними діями підтверджується ***взаємна поінформованість ОСОБА_7 та іншої особи про злочинні наміри один одного***

і їхня внутрішня згода на спільне вчинення злочину, яка була досягнута на основі здійснення ними конклюдентних дій, оскільки така домовленість підтверджується спільністю вчинення злочину, обвинувачені узгодили об'єкт злочину, його характер, місце, час, спосіб.

Суд апеляційної інстанції також доречно зауважив, що про наявність попередньої змови на вчинення злочину між обвинуваченими ОСОБА_7 та іншою особою беззаперечно свідчить також їх поведінка, як до, так і після вчинення злочину, які ретельно готувалися до його вчинення, зокрема підготували вантаж у вигляді картонної коробки, розробили план та маршрут руху автомобіля потерпілого, за яким ОСОБА_7 чекав на потерпілого поблизу станції метро «Нивки», в той час як інша особа чекала їх на місці кінцевої зупинки маршруту їх руху, а саме в лісі, де знаходився дитячий табір «Дружба», заздалегідь підготували скотч задля того, аби зв'язати руки потерпілого. Водночас цей суд зазначив, що обвинувачений та інша особа діяли спільно та узгоджено між собою, зі спільним умислом, разом вийшли з салону автомобіля та під приводом дістати вантаж з багажного відділення змусили вийти потерпілого ОСОБА_8 та, діючи узгоджено, заволоділи майном потерпілого, а потім зв'язали руки останнього скотчем, щоб безперешкодно заволодіти його транспортним засобом, позбавивши таким чином можливості вільно рухатися, при цьому жоден із співвиконавців не залишив мети вчинити злочин, не допоміг потерпілому, не зупиняв іншого у реалізації злочинного умислу, ОСОБА_7 та інша особа злагоджено та спільно залишили місце вчинення злочину.

Отже апеляційний суд дійшов слушного висновку, що фактична поведінка обвинуваченого ОСОБА_7 підтверджує те, що він діяв за попередньою змовою групою осіб як співвиконавці з іншою особою, з метою заволодіння майном потерпілого.

#співвиконавець та його відповідальність
#посилання на ст. 29 КК України

*постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС
від 13.04.2021 у справі № 621/6762/18
(провадження № 51- 6322 км 19)*

Встановивши фактичні обставини справи, дослідивши та проаналізувавши зібрані докази у їх сукупності, суд першої інстанції надав їм оцінку з точки зору належності, допустимості та достовірності, а сукупності зібраних доказів з точки зору достатності та взаємозв'язку. При цьому дійшов обґрунтованого висновку про вчинення ОСОБА_6 зазначеного кримінального правопорушення та правильно кваліфікував його дії за ч. 4 ст.187 КК.

Водночас судом першої інстанції перевірялись доводи засудженого про неправильну кваліфікацію його дій, а саме кваліфікацію його дій без посилання на ст. 29 КК, які були визнані такими, що не ґрунтуються на встановлених обставинах справи.

Зокрема, у вирoku суду обґрунтовано зазначено, що **ОСОБА_6 інкримінувалось співвиконання у скоєнні злочину, передбаченому ч. 4 ст. 187 КК, та вказана кваліфікація була доведена стороною обвинувачення. Відповідно до вимог КК співвиконавець підлягає, в даному випадку, кримінальній відповідальності за ч. 4 ст. 187 КК і тут діє загальне правило щодо підстав кримінальної відповідальності і кваліфікації вчиненого злочину. Отже, посилатися при цьому на ч. 1 ст. 29 чи ч. 2 ст. 27 КК немає необхідності.** Обвинувачення, яке висунуто ОСОБА_6 не містить посилань на наявність, окрім співвиконавців, організатора, підбурювача або пособника. При цьому між співвиконавцями може бути і розподіл ролей у виконанні злочину та в даному випадку він має «технічний» характер в межах виконання об'єктивної сторони ч. 4 ст. 187 КК. **При розбої виконавцем злочину є не лише той, хто шляхом нападу протиправно заволодів чужим майном, а й той, хто позбавляв можливості потерпілого пручатися або залишити місце злочину. Отже, співвиконавцем визнається особа, яка своїми діями разом з іншими співучасниками безпосередньо, навіть частково, виконала склад злочину, передбачений ч. 4 ст.187 КК.**

А тому доводи засудженого про неправильне застосування закону України про кримінальну відповідальність є безпідставними й такими, що спростовуються матеріалами кримінального провадження.

#співвиконавство без розподілу ролей

*постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС
від 07.06.2022 у справі № 754/14360/20
(провадження № 51-5694км21)*

Разом з цим, колегія суддів зазначає, що згідно зі ст. 26 КК України співучастю у кримінальному правопорушенні є умисна спільна участь декількох суб'єктів кримінального правопорушення у вчиненні умисного кримінального правопорушення.

При цьому ***проста форма співучасті (співвиконавство) передбачає, що декілька осіб, діючи спільно, є безпосередніми виконавцями кримінального правопорушення, суб'єктивна сторона якого охоплюється єдиним умислом. Їхні дії можуть мати різний характер та їхні ролі однакові, вони безпосередньо виконують дії, описані в диспозиції статті Особливої частини КК України як ознаки об'єктивної сторони конкретного складу кримінального правопорушення***, у даному випадку таємне викрадення чужого майна (крадіжка) поєднана з проникненням у приміщення. При цьому злочинні наслідки настають у результаті саме сукупної діяльності співвиконавців і є спільними для них.

Отже, ***у такому випадку немає розподілу ролей на виконавців, організаторів, підбурювачів і пособників, а тому дії кожного зі співвиконавців кваліфікуються тільки за статтею Особливої частини КК України без посилання на ст. 27 КК України.***

Повертаючись до матеріалів даного кримінального провадження, колегія суддів зазначає те, що суд першої інстанції встановив, що засуджений разом з іншими особами одягнули маски, рукавички та проникли до квартири потерпілої з метою викрадення майна, що підтверджується показаннями свідків допитаних у суді та узгоджуються з сукупністю досліджених судом доказів, зокрема, даними висновку експерта №17-2/1610 від 18 серпня 2020 року, яким встановлено залишення взуттям, яке було вилучено у ОСОБА_7, сліду в квартирі де було скоєно злочин, який був вилучений в ході огляду даної квартири 06 серпня 2020 року безпосередньо після вчинення крадіжки речей з неї, даними протоколу затримання ОСОБА_7 та двох інших осіб від 06 серпня 2020 року, згідно яких у них, зокрема було вилучено речі, що викрадені з квартири потерпілої. Разом з цим, даними інших письмових доказів щодо виявлення слідів дії стороннього предмету, яким був відімкнений замок квартири, що був вилучений в ході проведення особистого обшуку іншої особи (ОСОБА_13).

Виходячи з встановлених обставин, оцінюючі доводи касаційної скарги та перевіrivши матеріали кримінального провадження, колегія суддів вважає, що суд дійшов обґрунтованого висновку про наявність єдиної спільної мети та узгодженості дій засудженого та інших осіб, що свідчить про їх попередню домовленість і, що вони діяли як співучасники вчиненого кримінального правопорушення та без розподілу ролей.

#окремий розгляд провадження відносно пособника

*постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС
від 16.09.2025 у справі № 991/2685/21
(провадження № 51-634км24)*

Щодо можливості окремого розгляду справи щодо пособника

18. Сторона захисту стверджує, що визнання засудженого винуватим у пособництві без одночасного чи попереднього визнання винуватості виконавця злочину порушує його право на справедливий розгляд.

19. Суд в своїх рішеннях [2] зазначав, що в принципі **окремий розгляд обвинувачення, що стосується вчинення злочину у співучасті, за відсутності декого зі стверджуваних співучасників не становить порушення права на справедливий судовий розгляд. Європейський суд з прав людини, зокрема, не вбачає порушення цього права у самому факті здійснення окремих проваджень щодо стверджуваних співучасників злочину, навіть у випадку якщо такі провадження здійснюються одним суддею або складом суду** [3]. Аналогічну позицію займає також Суд справедливості Європейського Союзу [4].

20. Суд погоджується з аргументами викладеними в ухвалі апеляційного суду щодо **можливості розгляду по суті обвинувачення щодо пособника, коли матеріали щодо виконавця виділено в окреме провадження.**

21. Суд також відзначає, що сторона захисту у касаційній скарзі, крім заяви про неможливість розгляду справи щодо пособника без встановлення винуватості виконавця, не зазначила, які саме складнощі у відстоюванні їх захисної позиції спричинила відсутність виконавця під час судового розгляду. Аналіз матеріалів провадження свідчить, що суди попередніх інстанцій надали стороні захисту засудженого всі можливості оспорювати будь-які обставини, важливі в контексті пред'явленого обвинувачення.

22. Отже, Суд не вважає, що сам по собі факт розгляду судами обвинувачення щодо засудженого в окремому від виконавця провадженні порушує його право на справедливий суд, тому відхиляє цей довід.